
Història del culte a la Mare de Déu de Bruguers. 500 anys de la inauguració de l'actual ermita de Bruguers

Josep Campmany i Guillot

Gavà: Associació d'Amics del Museu de Gavà/Centre d'Estudis de Gavà, 2009.

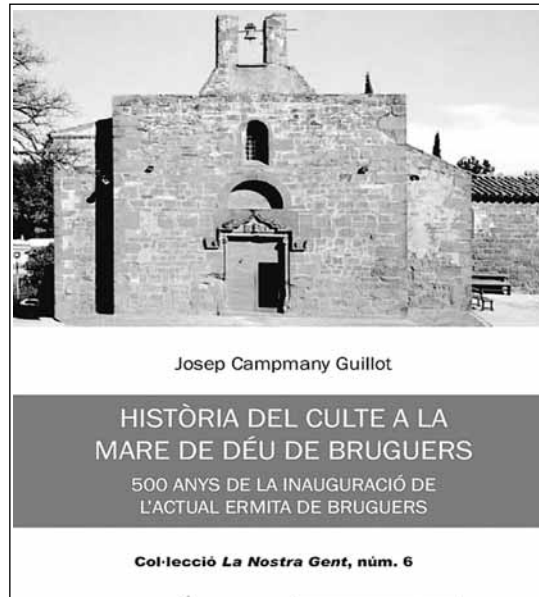
JAVIER CLEMENTE HERNÁNDEZ

No vull estar-me de fer una reflexió molt particular i personal en començar la recensió de l'obra que Josep Campmany titula *Història del Culte a la Mare de Déu de Bruguers*.

El primer contacte que vaig tenir amb la producció de l'autor es remunta a l'any 1996 i va tenir lloc quan va caure a les meves mans un exemplar de *Diàleg*, butlletí d'informació generat per la Parròquia de Sant Pere, de Gavà. Aleshores, Campmany escrivia una sèrie de capítols amb el títol genèric: "Sobre l'antiguitat de les esglésies de Sant Pere de Gavà i Sant Miquel d'Eramprunyà".

Més endavant, però poc després, era el butlletí castelldefelenc *Mar i Muntanya* el que comptava amb Josep Campmany i Guillot per treure l'entrellat de qüestions com ara: "Origen del monestir i parròquia de Castelldefels" (*Mar i Muntanya*, número 20, març 1997) i, en números successius de la mateixa publicació mensual, "Extensió del monestir de Castelldefels i la seva independència d'Eramprunyà", "Les advocacions del monestir de Castelldefels", "Les terres del monestir de Santa Maria de Castelldefels" i "La formació de la parròquia de Castelldefels". Deu noves entregues, també des del butlletí parroquial de Castelldefels, arribarien als lectors més tard amb el treball: "La pugna entre diòcesi i Sant Cugat pel control de les esglésies del monestir".

Potser he fet un gra massa recordant tot aquest seguit de manifestacions de l'esperit investigador de Campmany per portar el pensament que anunciava



en començar. Vull referir-me a la imatge que el citat estudiós podria suscitar i que el retrataria com un d'aquells antics rectors de parròquia que representaren a casa nostra l'esperit il·lustrat del que volia preservar la memòria d'un passat local.

He estat testimoni directe, i recordo que ha passat més d'una vegada, de la reacció que ha desvetllat la primera "topada" davant per davant amb la persona de Josep Campmany per

part d'alguns que només el coneixien per la seva producció escrita i no en persona.

És clar que no responia a l'estereotip d'una barreja d'entre savi i rateta d'arxiu consolidada a base de molts i molts anys de solitud gairebé monàstica. En Campmany, dinàmic ell, trencava el motlle del prejudici que la seva admirable tasca investigadora podria haver originat. Veient els seus treballs, però, l'encuriós lector que hagués tastat la seva producció ja podria haver-se estalviat la sorpresa.

Malgrat els títols que volgudament he triat per a l'exemple i els rotatius on han vist la llum, els estudis de Campmany són quelcom radicalment diferent del que els iniciadors de la historiografia local de casa nostra podien mostrar.

L'esperit científic de Campmany traspua per les seves aportacions. El rigor de la investigació sempre hi és present (fins i tot quan publica, prenent-se la llicència de fer ús de la fantasia, el retrat de vint-i-quatre personatges del passat en el llibre Gavà: Històries

medievals. Associació d'Amics del Museu de Gavà. 2006). Si, pel que fos, l'aparell crític que acompanya el conjunt del seu quefer no s'hagués mostrat en l'edició primigènia, els que el coneixem o hem vist els seus manuscrits, sabem del cert que hi és darrere com a aval de tot el que diu.

resenyes

Com a valor afegit, a més, caldrà fer esment que, tot i moure's en l'àmbit gairebé sempre lligat a un sector territorial concret, la seva mirada permet la contextualització amb un tot.

I, parlant dels mèrits sempre presents en el que assíduament Campmany oferta als estudiosos del Baix Llobregat, podem dir novament que els apliquem a la valoració de l'obra que, de fet, hauria d'haver presidit l'afany d'aquests discurs. Comprovem-ho.

El recorregut històric pels cinc-cents anys d'ençà de la inauguració de l'actual ermita de Bruguers veia la llum, per primer cop, en la ja citada publicació *Diàleg*; tinc al davant el capítol 28: "L'esplendor actual", que aparegué en l'edició de juny de 2008 (número 215) i que correspon al que el llibre mostra novament; també puc mirar com les edicions d'agost i setembre de 2008 de *Mar i Muntanya* treien a la llum dues aportacions amb encapçalament semblant: "L'esplendor actual de la devoció a la Mare de Déu de Bruguers" (números 157 i 158). La feina de Campmany, sens dubte, ha dignificat la vàlua de les revistes on han vist la llum, dotant-les de prestigi. En l'edició posterior en forma de llibre, com potser algú ja imagina, es guanya en aspectes formals.

Des del moment en què el corpus global de l'estudi pren la forma de llibre com a tal, evidentment assoleix la dimensió mitificada de l'enquadernació que lliga el tot; però aquest no és l'únic aspecte referit a la forma que l'obra ha aconseguit millorar. El cas que ens ocupa guanya en i per les il·lustracions que ofereix. Finalment, s'ha permès la inclusió de gran quantitat de notes que donen prova del rigor, d'una banda, però també de l'esforç emprat en la recerca. Fruit de tot plegat, els investigadors podran continuar les tasques en el futur des d'un estat de la qüestió ancorat en una fermesa que no permet discussió.

La història del culte marià arrecerat a l'ermita que trobem a la carretera que enfila cap a Begues, des de la ciutat de Gavà, queda perfectament dibuixat.

S'ha fet des del seu origen, vinculat a l'època de la reconquesta i la consolidació del feudalisme, veient l'esclat a l'entorn baixmedieval sota el patrocini dels Marc.

Arribada la crisi del sistema medieval, es retrata el pas dels capellans beneficiats als absentistes, l'auge protagonitzat pels ermitans en l'època humanística... l'autèntic procés de popularització del culte que coincidirà en gran mesura amb la seva laïcització i implicació més ciutadana pròpia de la vida religiosa del barroc; amb processons, però també excessos festius.

Censurat aquell fervor popular, la presència de les idees il·lustrades, en les acaballes de l'antic règim semblen donar pas a l'afany més crematístic que neix de les rendes del llogaret. La recuperació del culte, des de començament del segle XX, i malgrat els avatars pels quals passa el país, ens porten, finalment, a l'etapa d'esplendor a què més amunt ens hem referit. La mostra que ho fa palès és que l'ermita rep, anualment, dos romiatges ben consolidats; un que protagonitzen els ciutadans de Gavà i un altre aplec on, per la Segona Pasqua, el cant coral, balls populars, sardanes... són els motius que embolcallen la celebració que fan els beguetans i els castel·ldefelencs.

Quan sortí publicat el treball de Campmany en forma de llibre, molts d'aquells assidus del petit santuari agraïren poder tenir bon coneixement de la tradició religiosa que perpetuaven. Ho tenien a l'abast gràcies a la novetat editorial *Història del Culte a la Mare de Déu de Bruguers. 500 anys de l'ermita actual*. L'edició d'aquest nou llibre de Josep Campmany va ser, i així es va publicar, una molt bona notícia (*Mar i Muntanya*, número 169, juny 2009). Si llavors se'n recomanava la lectura, també ho fem ara novament i, de la mateixa forma, felicitem la idea del patrocini que han tingut l'Associació d'Amics del Museu de Gavà, el Centre d'Estudis de Gavà, l'Ajuntament de Gavà i el Centre de Cultura Popular i Tradicional de la Generalitat de Catalunya a través de l'Institut Ramon Muntaner.